

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om tillsättande av en parlamentarisk försvarsutredning i enlighet med vad ovan anförts.

Stockholm den 28 januari 1970

Olle Dahlén (fp)

Ivar Johansson (cp)

Nr 450

Av herrar Helén och Bengtson, *angående u-landshjälpen.*

(Lika lydande med motion nr 497 i Andra kammaren)

I förra årets motion från mittenpartierna angående det svenska biståndet till u-länderna (II: 511) framhöll vi, att u-landsbistånd i vanlig mening endast utgör en begränsad del av de ekonomiska relationerna mellan u- och i-länder, då aktuell statistik visade att experthjälp, biståndskrediter och gåvor enbart svarade för en femtedel av utvecklingsländernas kapitalinkomster. Den mest betydande delen var exportintäkter och främmande investeringar. Utvecklingen av alla dessa former av ekonomiskt samarbete mellan rika och fattiga länder under senare år hade visat sig innebära en relativ försvagning av u-ländernas position. Nettokapitalflödet till utvecklingsländerna (värdet av alla finansiella resurser, offentligt eller privat finansierade lån och gåvor med avdrag för amorteringar men inte för räntor) hade stagnerat eller minskat under 1960-talet. 1965 motsvarade dessa överföringar en mindre andel av de rika ländernas bruttonationalprodukt än 1961.

Av bl. a. den s. k. Pearsonrapporten som publicerades i slutet av förra året framgår att denna utveckling fortsatt. Medan överföringen av resurser från industriländerna till de nya staterna under sista hälften av 1950-talet ökade ganska snabbt upp till närmare en procent av de rika ländernas samlade nationalprodukt har biståndsfördelningen däremot stigit väsentligt långsammare än de rika ländernas ekonomiska tillväxt. Av inledningskapitlet till SIDA:s petita framgår t. ex. att resursflödet från DAC-länderna — vilka svarar för ca 95 % av resursflödet medan återstoden kommer från de kommunistiska staterna — ökade mellan 1967 och 1968 från 58 till 67 miljarder kronors värde. Detta motsvarar 0,77 % av DAC-ländernas bruttonationalprodukt, vilket innebär en procentuellt lägre andel än t. ex. år 1960.

På handelns område är situationen inte mycket ljusare från u-ländernas

synpunkt. De rekommendationer som beslöts vid UNCTAD-konferensen om prisstabiliserande avtal på råvaruområdet, tullpreferenser, s. k. kompletterande finansiering och andra åtgärder, som skulle innebära att u-ländernas handelsposition i förhållande till de rika länderna förbättrades, har i stort sett förblivit rekommendationer. De stora industriländerna har vägrat att gå med på åtgärder som skulle innebära mer väsentliga påfrestningar på den egna ekonomin. Från de små länderna har man hävdade, att separata handelslättnader från deras sida dels inte skulle betyda särskilt mycket eftersom deras marknader betyder så litet sett i ett internationellt perspektiv, dels att sådana åtgärder skulle innebära en snedvridning av handeln.

Enkelt uttryckt innebär detta, att u-länderna fortfarande tvingas sälja billigt och köpa dyrt. I sin tur betyder detta fortsatt knapphet på utländskt kapital och därmed svårigheter att finansiera import av sådana förnödenheter som behövs för u-ländernas industrialisering. Läget försvåras ytterligare av att u-länderna tvingas använda en avsevärd del av de nya krediter de får för amorteringar på gamla lån.

Trots detta har den ekonomiska tillväxten i u-länderna varit relativt hög under senare år. Flera av länderna har noterat en produktionsökning på omkring och över sju procent per år under 1960-talet. Den fortgående befolkningsökningen i många av u-länderna innebär dock att denna tillväxt i realiteten betytt en ganska blygsam standardförbättring för gemene man. I åtskilliga av u-länderna har befolkningsökningen varit snabbare än produktionsstegringen.

Det är mot den bakgrunden som mittenpartierna under större delen av 1960-talet ansett att det svenska biståndet borde ökas utöver vad riksdagsmajoriteten velat gå med på. På ett tidigt stadium hävdade vi, att det var nödvändigt att fastställa en tidpunkt, då det högtidligen avgivna löftet att ge en procent av den svenska bruttonationalprodukten i bistånd borde vara uppfyllt. När enprocentplanen antogs 1968 förutsatte den, att målet skulle vara uppnått budgetåret 1974/75. Från mittenpartiernas sida föreslog vi budgetåret 1972/73 som senaste tidpunkt för planens förverkligande.

Det svenska biståndet

Folkpartiets och centerns gemensamma alternativ hade gett Sverige en bättre placering i den internationella rangordningen av givarländer. Även om det svenska biståndet till skillnad från vad som gäller för flera andra länder ökar ganska kraftigt mätt i andelar av våra ekonomiska tillgångar ligger vi fortfarande efter de flesta av länderna i DAC-gruppen.

Att i år upprepa kravet på att enprocentmålet skall vara uppnått senast budgetåret 1972/73 skulle ställa stora krav på årliga bidrag under den närmaste tiden. Dessutom måste hänsyn tas till att planeringsresurserna anpassats efter statsmakternas beslut om en biståndsvolym enligt den nu gällande planen.

Att det också finns många eftersatta behov inom vårt eget lands gränser innebär givetvis en återhållande faktor, när det gäller våra möjligheter att bistå de fattiga länderna. En väsentlig ökning av det svenska biståndet är ändå enligt vår mening både möjlig och önskvärd. Som vi framhöll i förra årets motion anser vi nämligen inte att det finns någon anledning att generellt framställa krav på insatser för våra egna eftersatta grupper och önskemål om mera u-hjälp som motstridiga. Kravet på jämlikhet mellan människor kan inte bara gälla dem som bor i vårt land. Vi måste också känna ett ansvar för att åstadkomma en snabbare utjämning mellan fattiga och rika i världen. Därmed är också sagt att en ökad satsning på svenskt bistånd till de underutvecklade länderna inte får gå ut över de sämst ställda inom landet. Det måste vara fördelningspolitikens uppgift att se till att de resurser vi behåller för egen del fördelas på ett rättvist sätt.

Vi kommer i det följande att föreslå en allmän översyn av biståndspolitikens inriktning. I det sammanhanget anser vi, att det också bör ske en omprövning av tidpunkten för när den svenska u-hjälpen ska ha uppnått målet en procent av bruttonationalprodukten.

Vi vill därför liksom förra året föreslå, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär initiativ till överläggningar mellan de fyra stora riksdagspartierna om en plan för en snabbare stegring av biståndsanslagen. De skäl som förra året anfördes emot sådana överläggningar kan vi inte finna bärande. Bl. a. hävdade man från socialdemokratiskt håll, att den nuvarande målsättningen var att betrakta som en minimimålsättning och att i den mån budgetläget medgav detta en snabbare ökning borde eftersträvas. Detta måste innebära, att man inte heller från regeringspartiets sida utesluter en snabbare stegring av biståndsanslagen. Om detta skall bli möjligt krävs emellertid, att man medvetet planerar för en sådan ökning genom en prioritering av statsutgifter som möjliggör en större andel för biståndsändamål.

Vietnamhjälpen

Vid de här föreslagna överläggningarna bör även frågan om medel till återuppbyggnadsarbetet i Nord- och Sydvietnam tas upp. Tillsammans med övriga oppositionspartier föreslog vi vid förra årets riksdagsbehandling att denna hjälpinsats, för vilken då ännu inte förelåg några förslag till anslagsramar, borde finansieras genom medelstildelning utöver den som krävs för enprocentsplanens förverkligande. I en reservation till statsutskottets utlåtande (res. nr 7 SU nr 82) framhölls att: »Utskottet finner det angeläget att den svenska Vietnamhjälpen får en effektiv inriktning och blir av betydande omfattning. För att inte andra aktuella biståndsinsatser därvid skall behöva senareläggas eller helt inställas vill utskottet förorda att hjälpen till Vietnam lägges utanför den nu aktuella planeringsramen.» Vi vidhåller denna uppfattning.

I den nu framlagda statsverkspropositionen föreslår regeringen dels 25

miljoner kronor i humanitärt bistånd till Nordvietnam att finansieras över anslaget för fältverksamhet, dels 50 miljoner kronor i kreditbistånd att utbetalas, när kriget är slut. Dessutom har regeringen aviserat, att man för de tre närmaste budgetåren därutöver avser att anslå sammanlagt 150 miljoner kronor för den del av Vietnamhjälpen som avser Nordvietnam.

Vi har ingenting att invända mot omfattningen av dessa anslag men förutsätter att riksdagen hålls underrättad om medlens användning och den takt i vilken projekten kan genomföras.

I enlighet med vad vi ovan föreslagit beträffande att medelsanvisningen för detta ändamål inte bör belasta vår övriga biståndsverksamhet och i avvaktn på resultatet av de föreslagna förhandlingarna om biståndsanslagens totala omfattning, vill vi föreslå att eventuella utbetalningar till Vietnamhjälpen under nästa år sker genom anslag på tilläggsstat. I konsekvens härmed bör de 50 miljoner som regeringen redovisat för kreditbistånd till Nordvietnam efter krigets slut få inberäknas i planeringen för övrigt kreditbistånd.

I anslutning härtill vill vi också påpeka det angelägna i att planeringen för den del av hjälpen som avses för Sydvietnam kan påbörjas snarast möjligt. I statsverkspropositionen berörs denna del av hjälpprojektet knappast alls. För undvikande av ytterligare missförstånd kring denna fråga vill vi föreslå att riksdagen i anslutning till sitt beslut om den nu aktuella delen av den svenska insatsen återigen understryker att Sveriges löfte om bidrag till återuppbyggnadsarbetet avser både Nord- och Sydvietnam.

Biafra

Slutsatsen av de många motstridiga rapporterna om läget i Biafra efter den biafranska arméns kapitulation måste bli att det finns behov av betydande internationella hjälpinsatser för att lindra nöden bland civilbefolkningen. Vi kan vid den tidpunkt då detta skrives inte ange i vilka former en eventuell svensk insats bör ske. Vi utgår emellertid från att regeringen följer utvecklingen med största uppmärksamhet och är beredd att ta sådana initiativ som krävs för en svensk hjälpinsats. Vi förutsätter att regeringen, om sådana insatser visar sig möjliga, kommer att föreslå riksdagen att bevilja medel över tilläggsstat under innevarande budgetår.

Översyn av biståndsarbetets inriktning

Som framgår av vad vi anfört i det föregående vill vi även i år framföra kravet på en allmän översyn av biståndspolitikens inriktning. Förra året avvisades detta krav med hänvisning till att biståndspolitikens utformning redan varit föremål för ett flertal utredningar och att riksdagen senast genom bifall till proposition 1968:101 antagit riktlinjer för den fortsatta

biståndsverksamheten. Vår tanke med en översyn har emellertid aldrig varit att man skulle ompröva den nu gällande huvudmålsättningen. Inte heller avser vårt krav någon stor offentlig utredning, vars konsekvenser kunde bli att arbetet inom biståndsverket allvarligt hämmades. Vad vi i stället krävt och nu vill upprepa är en parlamentarisk beredning med uppgift att göra en inventering av aktuella problemställningar kring biståndspolitikens utformning.

Denna beredning skulle dels göra egna studier av rapporter från svensk och internationell biståndsverksamhet, dels tillkalla personer med särskilda erfarenheter, som kan ge sin syn på aktuella problem. Vi syftar här både på företrädare för SIDA, näringslivet, missionen och andra frivilligorganisationer, som är verksamma på biståndsområdet, enskilda experter och medlemmar inom t. ex. de många ungdomsgrupper, som syselsatt sig med biståndspolitikens principiella frågeställningar samt på företrädare för de internationella biståndsorganen.

Vad som framkommer genom »hearings» med dessa personer och de synpunkter, som beredningen inhämtar på annat sätt bör publiceras i en rapport, som även bör innehålla beredningens rekommendationer till konkreta åtgärder och förslag till utredningar på speciella punkter.

Några av de områden som vi anser att beredningen har särskilda skäl att granska är resultatvärderingens organisation och omfattning, vad som kan göras för att ytterligare förbättra informationen till allmänheten om u-ländernas situation, våra möjligheter att ge u-länderna särskilda handelslättnader, den biståndspolitiska effekten av de svenska företagens verksamhet i u-länderna, samordningen mellan dessa insatser och SIDA:s projektplanering liksom samordningen mellan SIDA och frivilligorganisationernas biståndsarbete, möjligheterna till ytterligare integrering av bilaterala och multilaterala insatser etc. I anslutning till motsvarande förslag i förra årets motion från mittenpartierna hävdade vi att en översyn av biståndspolitikens inriktning även borde gälla SIDA:s administration såväl vad gäller verkets resurser för den långsiktiga planeringen som för projektevaluering. Enligt vad som meddelats har regeringen nu tillsatt särskilda sakkunniga för denna uppgift. Vi finner detta tillfredsställande och förutsätter att en sådan översyn görs med beaktande av de synpunkter på biståndspolitikens allmänna inriktning som berörts i denna motion och i andra sammanhang.

Utgångspunkten för beredningens prövning av biståndspolitikens metoder och organisation skall vara att se vilka projekt och metoder som bäst främjar kravet att våra insatser skall leda till »social och ekonomisk utjämning och en samhällsutveckling i demokratisk riktning» (prop. 1968: 101) i u-länderna. Något entydigt svar på en så allmänt ställd fråga kan naturligtvis inte ges. De erfarenheter som vunnits av den biståndsverksamhet i större skala som nu bedrivits under ett tiotal år bör dock om de

blir föremål för fortsatt systematisk bearbetning kunna ge värdefulla anvisningar om u-landshjälpens fortsatta inriktning.

Kravet på en sådan översyn har också rests av många, som deltagit i den allmänna u-landsdebatten, både enskilda debattörer och representanter för olika organisationer. Tillkomsten av den s. k. Pearsonrapporten och av den rapport som framlagts om FN:s biståndsorganisation av Sir Robert Jackson är uttryck för liknande behov för de internationella biståndsorganens del.

Ländervalet

De senaste årens u-landsdebatt i Sverige och i utlandet har delvis varit starkt ideologiskt präglad. En av de frågor som diskuterats ganska utförligt är i vilken utsträckning valet av biståndsländer bör ske utifrån politiska värderingar eller inte. I detta avseende tycks nu råda en viss oenighet mellan regeringen och biståndsmyndigheten. Av vad departementschefen anför i fråga om länderval framgår, att han ifrågasätter det nuvarande ländervalet utifrån politiska synpunkter. Sålunda hävdar departementschefen (s. 17) att den »... ledande principen, då tillfälle ges till en utvidgning eller förnyelse av den länderkrets till vilken det direkta biståndet koncentreras och vid fördelningen av biståndet mellan dessa länder böra vara att främja uppnåendet av det dubbla mål som uppställts för vårt utvecklingssamarbete med u-länderna. Det är därför naturligt, att Sverige i första hand söker samarbeta med länder, vilkas regeringar i sin ekonomiska och sociala politik strävar efter att genomföra sådana strukturförändringar som skapar förutsättningar för en utveckling präglad av ekonomisk och social utjämning. Vid utbyggandet av vårt direkta bistånd bör vi därför gradvis åstadkomma en förskjutning, så att nya insatser i första hand kommer i fråga i sådana länder.»

Slutsatsen av detta resonemang måste bli att departementschefen anser att det inte är tillräckligt att bedöma de enskilda projekten från social utjämningsynpunkt, utan att valet av biståndsländer bör ske utifrån allmänpolitiska bedömningar. Departementschefen går inte närmare in på hur denna inställning går att förena med våra bidrag till FN:s biståndsverksamhet, som ju inte kan göra någon skillnad mellan länder med olika politisk inriktning. Inte heller berörs frågan hur den svenska biståndsverksamheten med de här tänkta principerna för länderval skall kunna anpassas till de i många u-länder ganska ofta förekommande regimförändringarna.

SIDA hävdar, såvitt vi kunnat finna, en helt annan uppfattning än departementschefen. I motiveringen till sin anslagsframställning betonar styrelsen att det avgörande är utformningen av de enskilda insatserna. Dessa inriktas nu liksom tidigare på att »bistånd från Sverige skall komma de breda folklagren i de fattiga länderna till godo och medverka till social och ekonomisk utjämning i mottagarländerna», heter det bl. a. »Att underlåta»,

skriver styrelsen vidare, »att bistå fattiga folk på grund av deras regimers karaktär vore att minska folkens möjligheter att genom utveckling nå bättre politiska och sociala förhållanden.»

Våra projekt måste naturligtvis få en inriktning, som gör att insatsen bidrar till en bred ekonomisk och social utveckling till gagn för den stora massan av folket. Möjligheterna att bedöma resultatet varierar beroende på vilken typ av projekt det gäller. Det är också klart, att utsikterna till goda resultat kan vara beroende av i vilket land insatsen görs. Det finns länder, vilkas regimer inte i första hand är inriktade på att utnyttja biståndssamarbetet för att höja folkets sociala och ekonomiska standard. I andra fall kan en bristfällig förvaltning göra att mottagarlandet inte uppfyller sin del av etl ingånget avtal och att insatsen av det skälet inte når avsett resultat. Återigen i andra fall kan regimen ha en klart uttalad vilja att åstadkomma sociala effekter, men svårigheter av annan art gör att resultaten ändå blir dåliga. Exempel på länder där det råder i alla avseenden ideala förhållanden finns knappast.

För vår del vill vi hävda den principiella inställningen att ekonomisk utveckling i u-länderna liksom i de industrialiserade länderna kan ske inom ramen för olika politiska och ekonomiska system. Vi kan, i den mån u-länderna önskar sådan medverkan, genom att bidra med tekniskt kunnande och genom att ställa utredningsresurser till förfogande ge impulser för den allmänna ekonomiska planeringen. I än högre grad har vi möjligheter att på sätt som beskrives i SIDA:s petita påverka de enskilda biståndsprojektens utformning. Naturligtvis har vi också all rätt att efter prövning av olika projektuppslag säga ja eller nej till svensk medverkan bl. a. beroende på hur vi bedömer projektens fördelningspolitiska effekt.

För vår del vänder vi oss emellertid med bestämdhet emot tanken att generellt utesluta samverkan med vissa länder därför att vi inte sympatiserar med deras regimers allmänpolitiska inriktning. Om det går att visa att enskilda projekt leder till drägligare villkor för de människor som berörs bör de också komma till stånd. Denna inställning har hittills också legat till grund för svensk biståndspolitik. Vi hemställer att riksdagen uttalar, att den även bör göra det fortsättningsvis.

En miljard dollar till FN:s livsmedelsprogram

Ett krav som under flera riksdagar framförts från mittenpartiernas sida har varit, att Sverige skulle ta initiativet till en »miljardfond» för u-ländernas livsmedelsförsörjning. Vår avsikt har varit, att det svenska bidraget till en början skulle uppgå till ca 100 miljoner kronor per år och att man när det gäller fondens totala omslutning skulle eftersträva 1 miljard dollar i bidrag varje år.

Ett av syftena med fonden skulle vara, att därigenom få en reserv för finansiering av livsmedelssändningar vid uppkommande skördekatastrofer

i de fattiga länderna. Under de svåra hungerkriserna i Indien i mitten av 1960-talet finansierades huvuddelen av hjälpsändningarna av USA genom egna leveranser.

Ett annat och på sikt än viktigare syfte är emellertid att bidra med kapital och tekniskt »know how» för att förbättra u-ländernas egen livsmedelsproduktion. Härför krävs fortsatta forskningsinsatser, stora investeringar i dammar och andra bevattningsanläggningar, investeringar i fiskerinäringen, inköp av jordbruksredskap och maskiner, traktorer etc.

Insatser på detta område har stor betydelse, när det gäller att höja den allmänna levnadsstandarden i u-länderna. Åtgärderna blir desto effektivare, om de kan förenas med jordreformer och andra liknande åtgärder. I många u-länder är en ökad jordbruksproduktion dessutom en möjlighet till exportinkomster, som i sin tur kan möjliggöra import av förnödenheter för landets industrialisering.

Behovet av kapitalinsatser är emellertid betydande om några mer påtagliga resultat ska kunna uppnås. FN:s resurser för insatser på detta område har också ökats, men är ändå långt ifrån tillräckliga. Vi anser därför att Sverige bör ta sådana initiativ i FN, att målsättningen för livsmedelsprogrammets uppbyggnad blir årliga bidrag på en miljard dollar. Sverige bör därvid förklara sig berett att självt ge de bidrag som svarar mot vår andel i det tilltänkta programmet.

Främmande investeringar i u-länderna

Det privata kapitalflödet utgör som tidigare framhållits ett viktigt bidrag för u-ländernas ekonomiska utveckling. Avgörande är dock i vilka former de främmande investeringarna görs, t. ex. i vilken utsträckning de görs inom de i utvecklingsplanerna prioriterade områdena, hur stor del av vinsterna som stannar inom u-landet, de sociala förhållandena vid företagen etc. Frågan behandlades vid den s. k. 77-statsgruppens möte i Alger i oktober 1967 inför andra UNCTAD-konferensen i New Delhi. I den där antagna resolutionen (den s. k. Algerstadgan) heter det bl. a.: »Enskilda investeringar bör vara sådana att de ger bestående vinster åt det utvecklingsland där de etableras. Inom ramen för nationellt bestämda prioriteringar och nationella utvecklingsplaner kan enskilda investeringar uppmuntras genom stimulerande anordningar och garantier.»

Vi ansluter oss för vår del till vad som uttalats i den citerade resolutionen. Det innebär att vi också är beredda att med olika metoder stödja från biståndssynpunkt värdefulla u-landsinvesteringar. Det kan ske i olika former. Vi har vid tidigare tillfällen pekat på att svenska företag i vissa fall haft sämre förutsättningar än företag från andra länder på grund av olikheter i *kreditvillkoren*. Det beror på att vissa länder ger sina företag särskilda exportkreditförmåner. Ett u-land kan av flera skäl finna en offert från ett svenskt företag förmånlig men tvingas ändå välja en leverantör

från annat land därför att den svenska offerten innehåller för hårda kreditvillkor. Enligt vår mening har även de svenska statsmakterna anledning att lämna motsvarande kreditförmåner, när det gäller investeringar som måste bedömas som positiva från biståndssynpunkt.

I u-landsdebatten har lanserats tanken på ett *statligt investeringsbolag* för u-landsetableringar. Ett sådant företag skulle ha sin främsta betydelse genom att det mera medvetet kunde eftersträva en lokalisering av investeringar till branscher och områden, där sådana ter sig särskilt lämpade från utvecklingssynpunkt. Ett sådant initiativ synes ligga i linje med riksdagens förra året uttalade önskemål om ökad svensk medverkan i u-ländernas industrialisering.

En annan metod att stimulera enskilda svenska företag att etablera sig i u-länderna är de s. k. *investeringssgarantierna*. De villkor för sådana garantier, som innebär att investeringen i fråga klart kan väntas bidra till u-landets ekonomiska utveckling, vissa krav på tillfredsställande arbets- och anställningsvillkor och en positiv inställning till fackföreningsverksamhet etc. finner vi helt rimliga och i god överensstämmelse med vår allmänna biståndspolitiska målsättning. Däremot kan vi inte finna några som helst skäl till den begränsning som innebär, att garantier endast skall kunna utgå för investeringar i de s. k. huvudmottagarländerna. För det första har själva begreppet huvudmottagarländer nu mer eller mindre försvunnit. Vi ger länderbundet bistånd till ett stort antal länder utöver den kategori, som tidigare hänfördes till gruppen huvudmottagarländer. För det andra är det långt ifrån säkert, att just de länder där Sverige bedriver de mest omfattande biståndsinsatserna är de som lämpar sig bäst för svenska investeringar. Det faktum att det nuvarande garantisystemet hittills inte utnyttjats tyder snarast på motsatsen.

Vi kan inte heller acceptera argumentet, att Sverige i andra länder än där vi har egna biståndsinsatser i större omfattning skulle sakna förmåga att göra de nödvändiga bedömningarna beträffande investeringarnas lämplighet. Det krävs under alla förhållanden särskild personal och särskilda insatser för att göra dessa bedömningar. Den myndighet, Exportkreditnämnden, som ansvarar för granskningsarbetet anser inte heller att något hinder för en utvidgning föreligger. Samma uppfattning framkom även från övriga sakkunniga instanser som yttrade sig över förslaget.

Vi vill därför upprepa vårt krav på att systemet görs om så att investeringsgarantier efter prövning i princip skall kunna ges till alla länder, som definitionsmässigt hör till kategorin utvecklingsländer, och hemställer att riksdagen anholder om förslag i detta avseende till nästa riksdag.

Ett förslag, som vi aktualiserat vid ett par tidigare tillfällen, är att inrätta en särskild fond för *förinvesteringsstudier*. Tanken med denna fond, som skulle förvaltas av SIDA, är att den svenska biståndsmyndigheten skulle kunna erbjuda sig att finansiera de utredningar som krävs för att

klargöra genomförbarheten av tänkbara investeringsprojekt. Fondens användande skulle inte vara knuten till förinvesteringsstudier genom svenska konsultföretag. Principen om fri anbudsgivning skulle gälla även på detta område.

Liksom när det gäller anbudsgivning för leveranser av annat slag är det emellertid av intresse för svenska företags konkurrensmöjligheter att man från svensk sida kan erbjuda goda finansieringsvillkor. Om förinvesteringsfrågan här lösas via en fond av här nämnt slag skulle ytterligare en skillnad i konkurrenshänseende undanröjas, vilket givetvis är till fördel såväl för u-landet i fråga som för det svenska företag som därigenom kan komma att få uppdraget. Den främsta fördelen ligger emellertid i den möjlighet som den svenska biståndsmyndigheten får att i samverkan med u-landet lokalisera investeringar till områden som från utvecklingssynpunkt bedöms som särskilt angelägna.

Vi föreslår därför att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t till nästa års riksdag begär att en utredning tillsättes för att närmare pröva här nämnda och andra förslag i syfte att stimulera svenska biståndsanpassade investeringar i u-länderna.

Jacksonrapporten

1968 uppdrog UNDP åt australiensaren Sir Robert Jackson att göra en översyn över u-hjälpens utformning och arbetssätt. Bakgrunden till kravet på en sådan översyn är den kraftiga utbyggnaden av FN:s biståndsverksamhet. Från ca 100 miljoner kronor om året vid FN:s tillkomst har budgeten för biståndsändamål nu vuxit till närmare 2 miljarder.

Det multilaterala biståndet har därmed kommit att utöva ett reellt inflytande på åtskilliga av de fattiga ländernas utvecklingsansträngningar. Därigenom har också FN:s ansvar för den ekonomiska utvecklingen i u-länderna ökat kraftigt och kommer att öka än mer, allteftersom industriländernas bidrag till de multilaterala organen växer.

Detta motiverar enligt rapporten en anpassning av FN-organens verksamhet. Rapporten påpekar bl. a. det nuvarande FN-maskineriets långsamhet och tröghet. Risker är att en fortsatt centralisering av verksamheten kan leda till en total kollaps av biståndsorganisationen. Rapporten rekommenderar en långtgående decentralisering, där inflytandet från fackorganens internationella sekretariat måste begränsas till förmån för samordnande insatser ute på fältet.

Rapporten innehåller en utförlig analys av läget och en rad intressanta rekommendationer. Vår avsikt är här inte att ta ställning till alla de framkomna förslagen. Huvudinriktningen i förslagen finner vi dock riktig. Med hänvisning till att rapporten slutar med en rekommendation direkt till FN:s medlemsstater att ta upp saken genom sina FN-representationer föreslår vi, att riksdagen i en skrivelse uppmanar Kungl. Maj:t att noga följa

de i rapporten aktualiserade frågorna och att verka för en effektivisering av de olika FN-organens biståndsverksamhet. Sverige har desto större anledning att göra detta som vi tillhör de stora bidragsgivarna till FN:s biståndsorgan.

Med hänvisning till motionens motiveringar hemställer vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t

1) begära initiativ till överläggningar mellan riksdagspartierna om ett snabbare uppnående av det s. k. enprocentsmålet, varvid dessutom bör beaktas motionens krav på

a) att återuppbyggnadshjälpen till Vietnam skall finansieras genom medelstillsdelning utöver den som krävs för enprocentsplanens förverkligande,

b) att i avvaktan på resultatet av här föreslagna förhandlingar eventuella utbetalningar av det till Nordvietnam utlovade kreditbiståndet får ske över tilläggsstat, samt

c) att riksdagen i anslutning till nu aktuella beslut i fråga om den svenska Vietnamhjälpens fastslår att denna avses omfatta såväl Nord- som Sydvietnam;

2) framhålla att Sverige skall vara berett att lämna ett omfattande humanitärt bistånd till nödlidande i Biafra, varvid medel förutsätts bli beviljade över tilläggsstat under innevarande budgetår;

3) begär att en parlamentarisk beredning tillsättes med uppgift att göra en översyn av det svenska biståndsarbetets inriktning, varvid beaktas såväl utformningen av det tekniska och finansiella stödet som riktlinjerna för den svenska handelspolitiken visavi u-länderna och förutsättningarna för det svenska näringslivets och frivilligorganisationernas medverkan i svensk biståndspolitik;

4) som sin mening ger till känna vad som anförts i motionen beträffande principerna för val av mottagarländer för svenskt bistånd;

5) hemställer att reglerna för investeringsgarantier för u-landsinvesteringar ändras så att de i princip skall kunna utgå för investeringar i alla länder som definitionsmässigt hänförs till u-länder;

6) hemställer att en utredning tillsättes för att närmare undersöka vilka andra åtgärder som kan vidtagas för att stimulera ur biståndssynpunkt motiverade svenska u-landsinvesteringar, varvid bör beaktas vad som anförts i motionen beträffande en fond för förinvesteringar, särskilda exportkreditförmåner och ett eventuellt statligt investeringsföretag för u-landsetableringar;

7) begära att regeringen medverkar till initiativ för att de i den s. k. Jacksonrapporten aktualiserade kraven på en effektivisering av FN:s biståndsorgan närmare prövas.

Stockholm den 28 januari 1970

Gunnar Helén (fp)

Torsten Bengtson (cp)

Nr 451

Av fru Segerstedt Wiberg, *angående u-landshjälpen.*

Förenta nationernas 23:e generalförsamling beslöt förklara år 1970 för det internationella utbildningsåret. Medlemsstaterna uppmanades att föreläsa en värdering av utbildningssituationen i respektive hemland och att vidta nödvändiga förberedelser inför det andra utvecklingsårtiondet.

En av dess huvudmålsättningar är att fortgående förbättra den enskilde individens levnadsförhållanden. Därvid intar naturligtvis utbildningsmöjligheterna en central och grundläggande plats.

När planerna för utbildningsåret behandlades i FN:s ekonomiska och sociala råd hösten 1969 uttryckte UNESCO:s generaldirektör, René Maheu, sitt djupa beklagande över att dittills så få medlemsstater visat intresse för att nå utbildningsårets mål. Flera representanter för u-länderna framhöll att det utbildningssystem de ärvt efter kolonialtiden framträtt som allt mindre ändamålsenligt och att radikala förändringar behövdes för att utrota analfabetism och ge så många som möjligt nödvändiga praktiska och teoretiska kunskaper.

Den 24:e generalförsamlingen behandlade bl. a. en resolution om den internationella utvecklingsstrategin. I denna framhålls att huvudansvaret för u-ländernas utveckling ligger hos dem själva. Men ett effektivare utnyttjande av de inhemska resurserna kommer alltjämt att kräva en fortgående internationell insats. Den hittillsvarande bristen på framsteg då det gäller att nå enighet om åtgärder för att genomföra strategin konstateras med oro. Medlemsstaternas regeringar uppmanas att snarast fatta de politiska beslut om konkreta åtgärder, som är nödvändiga för att förberedelsearbetet skall kunna fullföljas och strategins mål uppnås.

Dit hör bl. a. att ta ställning till kapacitetsstudien om FN:s utvecklingssystem, den s. k. Jacksonrapporten. Det ges i dag ett unikt tillfälle att reformera och effektivisera FN:s biståndsarbete. Alla berörda parter, såväl i-länder och u-länder som FN:s utvecklingsprogram (UNDP) och fackorgan,